

Професійна підготовка майбутніх учителів: компетентнісний підхід

Дзюбенко Ірина Анатоліївна

канд. пед. н., старший викладач кафедри виховних технологій та педагогічної творчості

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Спрямованість традиційної професійної освіти на засвоєння студентами системи знань вже не відповідає соціальному замовленню. Сучасне суспільство потребує самостійних, ініціативних і відповідальних членів, здатних ефективно взаємодіяти, вирішуючи соціальні, виробничі й економічні завдання, самостійно підвищувати продуктивну діяльність, розвивати особистісні якості і творчі здібності, здобувати нові знання.

Вивчення досвіду освітніх систем багатьох розвинених країн світу (США, Австрія, Велика Британія, Канада, Нова Зеландія, Німеччина, Франція, деякі країни Східної Європи: Угорщина, Румунія, Молдова, Литва, Латвія та ін.), який здійснювали вітчизняні і зарубіжні вчені (Г. Халаж, Л. Хоружа, В. Хутмаєр, А. Хуторський, В. Шувалов, А. Щербань), засвідчує, що одним із шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до європейського та світового освітнього простору є компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження [2].

Вчені (Б. Ананьєв, В. Давидов, В. Краєвський, І. Лернер, В. Лозова, М. Михайліченко) переконливо доводять, що набуття молоддю знань, умінь і навичок, спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку, формуванню здатності швидко реагувати на запити часу.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» сучасне реформування освіти в нашій країні передбачає переорієнтацію діяльності педагога, усього процесу навчання та виховання з процесу передавання знань на створення сприятливих психолого-педагогічних умов розвитку особистості студента, формування його основних компетентностей [1].

Враховуючи вищесказане, доцільно розглядати процес професійного становлення майбутніх учителів з положення компетентнісного підходу – як теоретичної та технологічної основи їхньої професійної освіти.

У сучасній педагогічній науці актуальності набуває поняття компетентностей. До ключових компетентностей деякі науковці відносять: здатність співпрацювати та працювати в команді, розв'язувати конфлікти, застосовувати інформаційні й комунікаційні технології, творчість і винахідливість, здатність застосовувати знання й технології тощо.

Вітчизняні учені, «компетентність» пов'язують з діяльністю, насамперед – професійною. У європейській науці склалося більш широке тлумачення поняття компетентності. Так, на думку експертів з освіти Ради Європи, компетентності передбачають: спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби; комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

Наприкінці 80-х років ХХ століття у вітчизняній педагогічній літературі сформувався компетентнісний підхід в освіті. Компетентнісний підхід, на думку В. Болотова та В. Серікова, визначає пріоритетним не інформованість суб'єкта навчання, а вміння розв'язувати ним проблеми, що виникають за певних ситуацій: у пізнанні та поясненні явищ дійсності; при засвоєнні сучасних технологій; у взаєминах із людьми; у практичному житті; в естетичному поцінуванні; при виборі професії та оцінюванні своєї готовності до навчання; за необхідності розв'язувати особисті проблеми: життєвого самовизначення, вибору способу життя тощо.

Аналіз наукової літератури свідчить, що розгляд компетентнісного підходу як теоретичної основи пізнавально-інтелектуальної компетентності майбутніх вчителів обумовлений проблемою визначення певної ієрархії компетентностей, яка в багатьох країнах є основою для практичного запровадження компетентнісного підходу. Систему компетентностей в освіті складають:

– «надпредметні» («міжпредметні») компетентності, які можна представити у вигляді «парасольки» над усім процесом навчання, саме вони часто називаються «ключовими». Ключову компетентність визначають як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язувати відповідні проблеми;

– загальногалузевих компетентностей студент набуває протягом засвоєння змісту певної освітньої програми на всіх курсах вищого навчального закладу,

– предметні компетентності – розвиваються упродовж вивчення різних навчальних дисциплін на всіх курсах навчання у вищому навчальному закладі [2].

Найбільш уживаним міжнародною освітянською спільнотою є термін «ключові компетентності».

Ознаками ключових компетентностей вищезазначені науковці поліфункціональність, надпредметність, міждисциплінарність, багатоконпонентність, спрямованість на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції. Крім того, вони зазначають, що ключові компетентності пов'язують воєдино особистісне й соціальне в освіті, відбивають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, що створює передумови для розроблення індикаторів їх вимірювання; вони виявляються не взагалі, а в конкретній справі чи ситуації; їх молода людина набуває не лише під час вивчення предметів, групи предметів, але й засобами неформальної освіти, унаслідок впливу середовища тощо.

Підвищення рівня компетентності слугує стимулом до формування нових навичок і умінь, тобто сприяє зростанню професійної майстерності.

Професійну підготовку майбутніх учителів у контексті інтеграції України до європейського освітнього простору необхідно проводити з позиції компетентнісного підходу, де основна мета – сформувати знання й уміння, особистісні якості, комплекс знань і професійних особистісних

якостей, єдність теоретичної та практичної готовності до педагогічної праці, навички виконувати завдання та здатність застосовувати предметні, наукові знання, засоби у педагогічній діяльності, що й становить професійну компетентність.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. – 2014. –№ 17. – С. 2–8.
2. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С», 2003. – 296 с.